

Dželaludin Hodžić, MA
Doktorant na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu /
UNSA Faculty of Law PhD Candidate

UDK 340 (049.3)

UDŽBENIK FILOZOFIJE POZITIVNOG PRAVA¹

A SIGNIFICANT CONTRIBUTION TO THE STUDY OF LAW²

Sažetak

*Tekst je prikaz knjige Riccarda Guastinija **Sintaksa prava** (Naklada Breza, Zagreb, 2016, str. 415) u prijevodu Luke Burazina.*

Summary

*This text is the review of a book by Riccardo Guastini **Syntax of Law** (Zagreb, Naklada Breza, 2016, pg.415) translated by Luka Burazin.*

Osnovni podaci o autoru

Riccardo Guastini (1946) redovni je profesor filozofije prava na Univerzitetu u Genovi (Italija). Kao gostujući profesor bio je angažiran na više evropskih i američkih univerziteta, odnosno pravnih fakulteta (Centar za teoriju i analizu prava – Université de Paris X, Benjamin Cardozo School of Law, New York). Suurednik je časopisa „Studije analitičke filozofije prava“ od 2007. godine. Član je italijanskog Društva za filozofiju prava i politike kao i francuskog Društva za filozofiju prava. Od 2008. godine direktor je Odjela za kulturu prava „Giovanni Tarello“ Univerziteta u Genovi³.

¹ Prikaz knjige Riccarda Guastinija **Sintaksa prava** u prijevodu Luke Burazina, Naklada Breza, Zagreb, 2016, str. 415.

² A review of a book by Riccardo Guastini **Syntax of Law** translated by Luka Burazin, Zagreb, Naklada Breza, 2016, pg. 415.

³ Web-stranica Pravnog fakulteta Univerziteta u Genovi,
<http://www.ddg.unige.it/doc/curricula/guastini.pdf> (14. 11. 2016).

Podaci o prevoditelju

Sintaksu prava sa izvornog jezika preveo je Luka Burazin, angažiran u zvanju docenta na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, na predmetima Filozofija prava i Metodologija prava. Osnivač je i urednik biblioteke *Teorija prava* u izdanju Naklade Breza⁴. Od 2011. suurednik je međunarodnog znanstvenog časopisa *Revus – journal for constitutional theory and philosophy of law*⁵.

Osnovni podaci o knjizi

Sintaksa prava knjiga je od ukupno 415 stranica, tvrdog uveza. Recenzentski izdanje potpisuju Andrej Kristan i Giovanni Battista Ratti. Podijeljena je na šest dijelova od kojih je, opet, svaki podijeljen na više glava. U prvom dijelu pod naslovom „Jezik, norme, pravo“ autor u posebnim poglavljima razmatra upotrebu riječi „pravo“, odnos prava i morala, jezik prava, norme i njihove vrste te subjektivne pravne položaje i prava. Sam autor u uvodu knjigu određuje kao filozofiju pozitivnog prava,⁶ čime u najvećoj mjeri govori o profilu autora, njegovim preokupacijama i smjerovima u proučavanju fenomena prava.

U drugom dijelu, „Pravna dinamika“, analiziraju se načini proizvodnje prava (pravni izvori, normativni akti i normativne činjenice) s posebnim naglaskom na zakon.

U trećem dijelu, „Ustav i ustavotvorna vlast“, autor dosljedno vlastitim pozicijama analizira značenja pojma ustava, njihove vrste i značaj koji zauzimaju u pravnom poretku.

⁴ U biblioteci *Teorija prava* objavljeni su do sada, pored ostalih, i sljedeći značajni naslovi: *Institucije prava – ogledi iz teorije prava* (Neil MacCormick), *Pravo društva* (Niklas Luhmann), *Teorija pravne argumentacije* (Robert Alexy).

⁵ Web-stranica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, <https://www.pravo.unizg.hr/luka.burazin> (8. 11. 2016).

⁶ Moglo bi se, strogo uzevši, sintagmi *filozofija pozitivnog prava* prigovoriti na određenoj proturječnosti, s obzirom da se kao jedna od odrednica pravnog pozitivizma nameće odbijanje filozofskog, odnosno kritičkog odnosa prema pozitivnom pravu. Štaviše, moguće je u filozofskopravnoj literaturi naći primjere u kojima se upravo pod filozofijom prava praktično kao samorazumljivo nalazi prirodnopravna koncepcija razumijevanja prava i njegova razvoja. To, također, ne smatramo ispravnim određenjem prirodnog prava i još manje filozofije prava kao takve. O tome ovdje i u ovoj prilici nema dovoljno prostora za govor. Očito se kod Guastinija misli, barem u većoj mjeri, na filozofiju kao sistematično izlaganje, a manje na filozofiju kako je razumije Eugen Fink; Fink, E. (1998) *Uvod u filozofiju*, Matica hrvatska, Zagreb.

Četvrti dio, „Arhitektura pravnog poretka“, podrazumijeva pregled i razmatranje temeljnih pojmova nezaobilaznih za razumijevanje pravnih poredaka. Takav pregled uključuje govor o različitim značenjima koja se u literaturi pridaju pojmu pravnog poretka (od skupa normi, preko pravnog poretka kao ukupnosti institucija do pravnog poretka kao sistema, pri čemu se koristi kao istoiznačan s pojmom prava). Osim toga, autor govori o normativnim hijerarhijama, valjanosti, sastavnim dijelovima pravnih poredaka, njihovim strukturama te sukobu između samih normi. Završno poglavlje ovog dijela govori o odnosu normi i vremena.

„Od pravnog poretka do države“ peti je dio knjige koji predstavlja osnovne pojmove o pravnom poretku i državi, o državnoj vlasti, razdvajanju i uravnoteženju državnih vlasti. Četvrto poglavlje u ovom dijelu govori o ustavnom sudovanju, odnosno njegovoj ulozi i značaju u diobi vlasti, u demokraciji te o ulozi ustavnog sudovanja između pravosuđa i zakonodavstva. Posljednja dva poglavlja razmatraju pojmove suvereniteta i međunarodnog prava i odnose između različitih pravnih poredaka, uz eksplicitno priklanjanje dualističkoj tezi kada je riječ o određenju međunarodnog prava (Guastini, 2016: 348).

Šesti, završni dio knjige, „Tumačenje (i šire)“, bavi se pojmom tumačenja, njegovom višeznačnoscima i značajem za ukupni fenomen prava. Osim toga, riječ je o primjeni prava te, konačno, epistemološkom mjestu pravne znanosti.

Kratki kritički osvrt

Riječ je, kako je rečeno i naslovom ovog prikaza, o udžbeniku pozitivnog prava. Time još uvijek nije dovoljno kazano. Njegov autor smatra se predstavnikom škole pravnog realizma (Guastini, R., 2013: 83–96) koja se smatra dijelom kulturalističkih koncepcija prava, u kojima značajno mjesto zauzimaju teze o vrijednostima prava i oslobađanju od formalizma (Pisker – Mustapić – Zima, 2012: 145–171). Guastini se u svojim radovima, pa i u ovdje citiranom radu, referira na Alfa Rossa, jednog od najznačajnijih predstavnika skandinavskog pravca pravnog realizma. Ross eksplicitno odbacuje pojam prirodnog prava, koji, prema njemu, nije prihvatljiv ni u novijim teorijskim pristupima i koncepcijama. Riječ je o smjeru kod kojeg se, unatoč razlikama, može pronaći više zajedničkih karakteristika s pravcem američkog pravnog realizma. Riječ je o pravcu odnosno pravcima (skandinavski i američki) koji veliki značaj pridaju društvenim mehanizmima primjene prava proučavanjem same njegove primjene,

posebno uloge sudova uz određene bliskosti sociološkom proučavanju pravne znanosti (Pisker – Mustapić – Zima, 2012: 145–171).

Takav odnos, posebno kada je riječ o značaju tumačenja prava, prisutan je i kod Guastinija. Pravni realizam za njega je spoj triju povezanih teza, od kojih druga teza, ona metodološka, za svoj „(...) predmet ima interpretaciju i odgovara na pitanje koja je vrsta aktivnosti interpretativna aktivnost“ (Guastini, 2013: 83–96).⁷ Pri čemu valja istaći kako se pod interpretacijom, kao njenim važnim dijelom, razumije i pravničko stvaranje prava, kao rezultat tumačenja koje poduzimaju pravni stručnjaci, naročito pravni teoretičari. Štaviše, riječ je o stalnom oblikovanju i obogaćivanju prava, što, opet, prema Guastiniju, podrazumijeva da tumačenje i stvaranje prava nisu pravna znanost već dio samog prava. U tom smislu, pravna znanost, prema Guastiniju, poprima jedan od tri moguća oblika – pravna znanost kao kognitivna interpretacija, kao pravna metaznanost i kao opisivanje vrijedećeg prava.

Bez ambicije da se na ovom mjestu ulazi u bliže kvalifikacije pravnog realizma pa utoliko ni samog Riccarda Guastinija, riječ je svakako o značajnom djelu, posebno u kategoriji udžbenika, koje može biti od naročitog značaja za polaznike postdiplomskih studija, naročito onih koji svoje istraživačke napore poduzimaju u polju opće teorije prava i filozofije prava.

Značaj ovog djela (kao i cijele biblioteke *Teorija prava* u Nakladi Breza) posebno dobiva na značaju u sumornoj realnosti bosanskohercegovačke i regionalne izdavačke djelatnosti, osobito kada je riječ o humanističkim i društvenim naukama, a što se naročito odnosi na filozofiju prava. To zahtijeva da se i ovdje oda priznanje pokretaču i uredniku biblioteke *Teorija prava*, Luki Burazinu, koji ovu knjigu potpisuje i kao prevodilac, za što također zaslužuje zahvalnost naučne javnosti.

Knjiga Riccarda Guastinija je akademske 2016/2017. godine uvrštena u obaveznu literaturu na predmetu Opća teorija prava na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

⁷ Osim metodološke, riječ je još o ontološkoj tezi (koja je vrsta entiteta pravo?) i epistemološkoj (u čemu se sastoji znanstvena spoznaja prava?), prema: Guastini, R. (2013) „Redefinicija pravnog realizma“, *Revus*, (19), str. 83–96.